ІСКРЫ ІЛЬІЧА

1929 г.

АБ

N 1

ХТО ТАКІЯ АКЦЯБРАТЫ

Нарыс А. Ч.

Адасік праз вакно, ці гуляючы на вуліцы свайго гораду, часта бачыў піонэраў, калі яны з вясёлымі зычнымі песьнямі шагаюць, як чырвонаармейцы.

Мы—чырвонаармейцы!

Яму яшчэ было толькі сем гадоў. Але і ў Адасіка было вялікае жаданьне далучыцца да піонэраў. У яго нават быў ужо гальштук. Стары, праўда, братаў, але ўсё-ж гальштук.

Толькі вось бяда: брат усё не згаджаецца з тым, што Адасік можа таксама быць піонэрам.

— Малы ты,—кажа брат. У нас такіх у атрадзе няма. Але чакай, скора ў нас будзе атрад, куды прымуць і цябе.

— Што-ж гэта за атрад?—зьдзівіўся Адасік.

— Атрад для малых,—горда заявіў Косьця, выстаўляючы палец у бок брата. Гэта ён хацеў паказаць сябе вельмі вялікім, а брата—машкарою.

Адасік з нецярплівасьцю чакаў, калі ўжо будзе той „атрад для малых".

Трэба пазабаўляць і меншага.

А цяпер усё гэта сталася праўдай. „Малы атрад", гэта—група акцябрат, куды сёньня і прывёў свайго брата Косьця.

У групе разам з Адасікам было яшчэ з дзесятак такіх малалетак. Спачатку Адасік трымаўся збоку, ваўчком на ўсіх глядзеў, бо якраз нікога з акцябрат ня ведаў—усе ня з іх вуліцы.

Але потым асвойчыўся і сам пачаў бегаць, забаўляцца, як і іншыя.

Калі акцябраты сабраліся, павадырка групы, комсамолка Ніна, заклікала акцябрат да парадку.

(Працяг чытай на 3-яй стар. вокладкі).

ВЫДАВЕЦТВА „ЧЫРВОНАЯ ЗЬМЕНА"

Рэдкалегія: ГАРБУЗ П., (адк. рэдактар), РАЦЭВІЧ В., ЯКІМОВІЧ А. (адк. сакратар).

ІСКРЫ ІЛЬІЧА

ОРГАН ЦК ЛКСМБ і НАРКАМАСЬВЕТЫ

Год выданьня 1-ы

Умовы падпіскі:

На 1 месяц . . . 15 к.
На 3 м-цы . . . 45 к.
На 6 м-цаў . . . 90 к.
На 1 год . . . 1 р. 80 к.

№ 1. Кастрычнік 1929 г.

Адрас Рэдакцыі і Канторы: МЕНСК, КОМСАМОЛЬСКАЯ, 25.

МАЕМ СВАЮ ЧАСОПІСЬ

На дзяцей старэйшае пакаленьне Ленінцаў ускладае вялікую надзею. Дзеці—наша будучыня. І школа, і комсамольцы, і партыйцы—усе працуюць над тым, каб гадаваць з дзяцей надзейную зьмену старэйшым барацьбітом.

Вялікую, і вельмі вялікую, долю ў выхаваньні бярэ на сябе і кніжка.

Вось-жа з гэтай прычыны і пачала выдавацца раз у месяц самая даступная па цане, зразумелая для меншых дзяцей часопісь „Іскры Ільліча“.

Трэба, каб часопісь памагала дзецям рабочых і сялян падрыхтаваць з сябе добрых піонэраў-Ленінцаў.

Трэба змалку вучыцца і прывыкаць да вялікай работы, якая цяпер так шырока разгарнулася ў нашай краіне.

Буду чырвонаармейцам!

Правадыр працоўных усяго сьвету Уладзімер Ільліч перад сьмерцю пакінуў дзецям завет: ВУЧЫЦЦА, ВУЧЫЦЦА і ВУЧЫЦЦА.

Завет Ільліча дзеці павінны выконваць.

Рэч вядома, што ня толькі-ж рэдакцыя будзе друкаваць часопісь, а вы—чытаць. Не, гэта яшчэ ня ўсё. Рэдакцыя спадзяецца, што вы, малыя чытачы, будзеце самі памагаць рэдакцыі выдаваць вашу часопісь.

Як гэта так? А вельмі проста. Усе нашы чытачы будуць прысылаць у рэдакцыю свае творы, малюнкі, допісы пра тое, як яны жывуць, вучацца, што цікавага майструюць і ўсё іншае. Чытачы будуць пісаць і пра тое, як падабаецца ім часопісь, што-б яны хацелі бачыць у часопісі.

Складаць чарговыя нумары мы будзем ужо з вашай дапамогай.

ШТО БЫЛО ДВАНАЦЦАЦЬ ГОД ТАМУ НАЗАД

НАРЫС АБ КАСТРЫЧНІКАВАЙ РЭВОЛЮЦЫІ

* * *

З гісторыі людзей нам вядома, што вельмі даўно, тысячы гадоў таму назад, быў такі час, калі людзі не падзяляліся на бедных і багатых. Людзі ўсе мелі роўныя правы. Гэты падзел адбыўся пазьней, калі зьявілася ў людзей уласнасьць. Багатыя тады пачалі браць верх над слабейшымі, беднымі, карыстацца іх дармовай працаю для сваёй выгоды.

Бедныя прымушаны былі дрэнна жыць і шмат працаваць у розных майстэрнях, на фабрыках, заводах. Усе гэтыя фабрыкі з машынамі належалі багатым людзям—капіталістым (тым, што мелі капітал).

Багатыя жылі ў вялікай раскошы, нічога не рабілі, толькі вечна гулялі і весяліліся на розных сваіх вечарынках.

Але бедныя не скараліся перад цяжкай доляю. Яны заўжды дамагаліся таго, каб мець лепшае жыцьцё. Багатыя-ж лічылі беднату за скаціну, якая ня мае правоў ні на асьвету, ні на лепшае жыцьцё. Багатыя, каб трымаць у сваіх руках уладу, усіх непакорных гналі ў турмы, секлі бізунамі, стралялі... Кожны бацька ваш ці брат можа расказаць вам хаця-б пра нядаўнае жыцьцё за белапалякамі...

Такім чынам, людзі, як мы бачым, падзелены на два лягеры, або клясы: кляса *багатых* і кляса працоўнай *беднаты*.

Паміж гэтымі клясамі на працягу сталецьцяў ішла і ідзе ўпартая барацьба... Гэта барацьба ёсьць барацьба рабочай клясы за сваё лепшае жыцьцё, за тое, каб вызваліць усіх працоўных з-пад уціску буржуяў і іх паслугачоў.

ЦЯЖКА ЖЫЛОСЯ ПРАЦОЎНЫМ ЗА ЦАРОМ

Вельмі цяжкая і крывавая барацьба бедных за сваё вызваленьне адбывалася ў даўнейшай царскай Расіі, да якой належала і Беларусь, Украіна і шмат іншых старонак. Кіраваў былою Расіяй цар-самаўладца, які быў самым багацейшым буржуем. Гэты цар выпаўняў волю багатых. Што багатыя хацелі, тое і рабілі.

Для аховы мірнага жыцьця багатых, цар меў паліцыю і войска. І калі дзе рабочыя ці сяляне адважваліся выступіць супроць царскіх законаў, дык паліцыя і войскі жорстка распраўляліся з бунтарамі. У крыві затапляўся ўсякі голас протэсту... Салдаты, абдураныя сваім начальствам, стралялі ў сваіх-жа братоў і сясьцёр...

Даваць асьвету працоўным багатыя вельмі баяліся. З гэтай прычыны і не стараліся яны пашыраць школы для працоўных людзей. А якія адчынялі, то навучалі ў іх толькі таму, каб пакараліся дужаму, баяліся бога і цара... Гэта была такая навука, якая прыносіла карысьць толькі тым, хто меў уладу.

„ДАЛОЎ ВАЙНУ!“ „ХЛЕБА!“

Асабліва вялікі гнеў і абурэньне рабочых і сялян выбухнулі у часы вайны, што пачалася ў 1914 г.

Тры гады цягнулася жудасная вайна. Тры гады лілася дарэмна кроў рабочых і сялян. Было скалечана і забіта мільёны маладых, здаровых людзей, зруйнована тысячы вёсак і гарадоў, сапсавана акопамі і снарадамі тысячы дзесяцін лепшай зямлі...

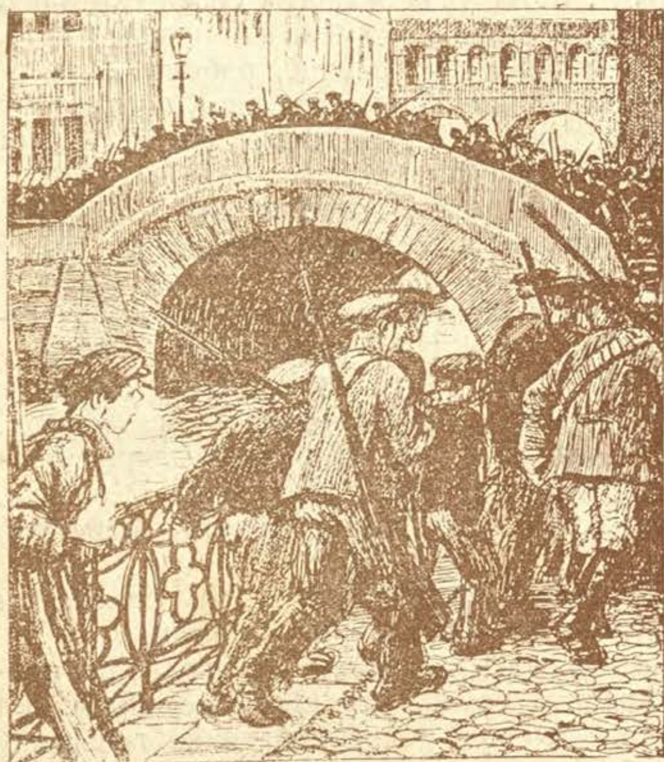

Захоп царскага Зімовага палацу рабочымі.

Бачачы ўсё гэта, салдаты пачалі бунтавацца: „Што-ж мы робім, за што гінем, на што руйнуем тое, што стварылі сваім мазалём?“ Салдаты пачалі разумець, што ні немец, ні француз іх вораг, а вораг іх—буржуазія, што сядзіць з заду ад фронту і нажы-

ваецца на іх крыві. Пачалі разумець, што трэба скончыць вайну, каб спыніць бескарыснае разбурэньне вёсак, гарадоў, спыніць забойства людзей...

І першымі на бой супроць свайго векавога ворага вышлі працоўныя Расіі. Пачалося ў 1917 г. з Пецярбургу (цяпер Ленінград), дзе к гэтаму часу панаваў ужо вялікі голад у рабочых сем'ях. Дарагоўля была вялізарная, а плата рабочым—мізэрная.

Галодныя рабочыя вышугнулі на вуліцы гораду з чырвонымі сьцягамі, на якіх было напісана:

„Далоў вайну!“ „Хлеба!“

Цар выставіў супроць гэтай галоднай грамады свае войска. Але (на вялікае зьдзіўленьне і цара і яго прыхільнікаў) салдаты адмовіліся страляць у рабочых і далучыліся да іх, да рэволюцыі.

І праз пяць дзён змаганьня Пецярбург стаў вольным... Гэта адбылося 22—27 лютага (стар. стылю) 1917 г.

За Пецярбургам узьняліся ўсе працоўныя, увесь фронт.

Цар быў прымушаны адрачыся ад улады. Яго заарыштавалі, а пасьля і расстралялі, як самага лютага ворага працоўных.

ПЕРАМАГЛІ РАБОЧЫЯ І СЯЛЯНЕ

У той час, калі рабочыя і сяляне Пецярбургу і другіх месцаў распраўляліся з царом і яго прыслужнікамі, панства ня спала і арганізоўвала свой „часовы ўрад“. Гэты ўрад захапіў у свае рукі ўладу, а для працоўных даў безьліч абяцанак: і хутка скончыць вайну, і перадаць сялянам зямлю, і палепшыць жыцьцё рабочых...

Але рабочыя, салдаты і сяляне ня спусьціліся на ўладу паноў і мала паверылі іх абяцанкам. Яны стварылі сваю ўладу: Савет Рабочых, Сялянскіх і Салдацкіх Дэпутатаў...

Час ішоў. Мінула ўжо і лета, а панскі „часовы ўрад“ ніводнай абяцанкі і ня думаў яшчэ выканаць. Наадварот, працягваў вайну і руйнаваў фабрыкі і заводы...

Рабочыя, сяляне і салдаты, пад кіраўніцтвам сваёй партыі комуністых, зноў падрыхтавалі паўстаньне. І 25 кастрычніка (7 лістапада па новым стылю), па загаду Пецярбургскага Савету Рабочых і Салдацкіх Дэпутатаў, усе фабрыкі і заводы прыпынілі сваю працу. Рабочыя, разам з салдатамі, захапілі ўсе галоўныя дзяржаўныя ўстановы Пецярбургу. Пасьля маленькай бойкі „часовы ўрад“ здаўся.

У гэты-ж час адбываўся Усерасійскі Зьезд Саветаў Рабочых, Сялян і Салдат.

Т. Ленін, правадыр рабочых і сялян, абвясьціў на гэтым зьезьдзе Савецкую Уладу, уладу саміх рабочых і сялян.

Такім чынам працоўныя здабылі сваю волю. Гэтую волю працоўныя цьвёрда і рашуча баранілі на працягу яшчэ некалькіх год пасьля Кастрычнікавае Рэволюцыі ад розных царскіх генэралаў і заходняй буржуазіі. Перамаглі рабочыя і сяляне.

Верш Я. КОЛАСА **Мал. ГУТКОЎСКАГА**

Бушавала бура з сілай нячуванай,
А вы шлі напорна крокам нястрыманым.
Вар'яцела мора, пеніліся хвалі,
А вы шлі няспынна—вабілі вас далі.
Бухалі гарматы, грукацелі громы,
А вы шлі наперад віхрам-бураломам,
Разьбівалі ковы, векавыя путы,
А на кожным кроку вораг злы і люты.
І было змаганьне, ой, было змаганьне!
Не хацеў стары сьвет страціць панаваньня.
Каледзін, Карнілаў, Колчак і Дзянікін—)*
Шла навала супраць у шаленстве дзікім.
І каваў кайданы вораг заграніцай,
Ды ніхто ня здолеў той жывой крыніцы.
Ліха, небясьпека ўсюды вас чакала—
Згінула ў дарозе змагароў ня мала.
А дарога ваша—горы, перавалы,
Але ўсё здалелі рацi занядбалых.
Пройдзен шлях пачэсны, трудны і вялікі,
Не зальле яго той шквал шалёна-дзікі,
*Што падняць гатовы Чэмбэрлен **) заціты,*
Кінуты па сьвеце добрыя зярняты.
Вышлі зерні тыя ў шоўкавыя руні—
Праўдай сталі вашы мары аб комуне!

1927 г.

---

*) Царскія генэралы, якія змагаліся супроць рэволюцыі.

**) Чэмбэрлен—быўшы міністар па замежных справах буржуазнага ангельскага ўраду. Ен праз увесь час арганізоўваў сваю буржуазію і іншыя буржуазныя дзяржавы для таго, каб зьнішчыць Савецкі Саюз. Але ніякія спробы буржуазіі і іх прыслужнікаў не перамогуць магутнасьці краіны саветаў. Савецкі Саюз расьце і мацнее.

МАЯ ДЗІЦЯЧАЯ ГУЛЬНЯ

Успаміны змінулага А. ПОЛЯКА

Малюнкі РОЗАНАВА

ПАМЯТНЫ мне жудасныя песьні гармат мінулай вайны з бела-палякамі. З таго часу прайшло 10 год, але малюнкі мінулага так ясна паўстаюць перада мною, як-бы ўсё гэта здарылася толькі ўчора.

Тады мне было шэсьць гадоў, а Міхаську, майму брату—пяць.

Польская вайсковая часьць спынілася ў нашай вёсцы. Начальнік разьмеркаваў сваіх салдат па сялянскіх хатах. І наша цесная хатка зрабілася кватэрай „пана“ (так мы называлі ўсіх польскіх жаўнераў—салдат).

Міхаська і я кожны дзень чулі гутаркі большых пра вайну, якая адбывалася ў той час паміж бальшавікамі (чырвонаармейцамі) і бела-палякамі.

Мусіць гэта і прымусіла нас часта гуляць „у вайну“. У нас каштаны былі сапраўднымі чырвонаармейцамі, ябыкі—палякамі. Я камандаваў чырвонай арміяй, а Міхаська быў „панам начальнікам“ белай польскай арміі. Я, як старэйшы, гэтак спрытна вёў гульню, што мая чырвоная армія заўсёды разьбівала палякаў дашчэнту.

У гэты час наш кватарант коса пазіраў на мяне, але я ня цікавіўся тым, што ён сочыць за намі.

Вось аднаго разу мы распачалі сваю каханую гульню. Пан, з люлькай у зубах, паважна адпачываў пасьля абеду. Мама калыхала маленькую Ганульку і адначасова карміла кіслым малаком Паўлінку, другую нашу сястрыцу.

Паглядзімо, хто сёньня будзе разьбіты...

Таты ня было дома: яго палякі пагналі ў падводы.

Гульня захапіла нас. Адбывалася страшэнная бойка...

Пан павярнуўся набок ды і кажа:

— Паглядзімо, хто сёньня будзе разьбіты...

Па-праўдзе кажучы, тут і глядзець ня было чаго. Канец гульні паказаў: палякі часткаю былі патоплены ў рэчцы, а рэшта ўзяты ў палон бальшавікамі.

Тут сэрца пана ня вытрымала. Схапіў ён бізун ды і пачаў лупцаваць мяне.

— „Вось табе, вось табе, пся крэў, бальшавікі! Будзеш ведаць, як зьдзекавацца над польскімі жаўнерамі!“

Бізун, як зьмяя, абвіўся каля мяне.

Бізун, як зьмяя, абвіўся каля мяне. Я пачаў крычаць, плакаць, прасіць ратунку, але бізун усё мацней і мацней упіваўся ў маё цела. Міхаська таксама загаласіў на ўсё горла. Гэты зык падхапіла і Паўлінка, а потым моцна заплакала і Ганулька.

Як птушка, што змагаецца з моцным драпежнікам за жыцьцё сваіх дзяцей і ставіць пад пагрозу сваё жыцьцё, так і мая мама кінулася да азьвярэлага пана.

У гэты момант сьвіснуў бізун у паветры і пан дзіка закрычаў:

— „Цыц! заб‘ю!“

Я бачыў, як з вачэй мамы ліліся сьлёзы. Яна схапіла мяне і палажыла на пасьцель, але я ня меў магчымасьці ні ляжаць, ні сядзець. Цэлых два тыдні пакутаваў я, а разам з гэтым яшчэ больш пакутавала мая дарагая мама.

Вось як скончылася мая дзіцячая гульня.

СОН АЛЯКСЕЯ

Па Ю. УЛАДЗІМЕРАВУ

Як заснуў Аляксей,
Як захроп Аляксей,
Толькі шум гудзе,
Праз цалюткі дзень,
Аж страхаюцца ўсе.
Мы яго будзілі,
Ў барабаны білі
У званкі званілі,
Яму крычалі ўсе:
„Уставай, Аляксей!“
А ён—хоць-бы што:
Так заснуў, як ніхто.

* * *

Далі сыгнал, што заснуў Аляксей,
Заклікалі дваццаць пажарных часьцей.
Прыехаў пажарны з даўгой барадою,
Загадаў паліваць Аляксея вадою.
Палівалі хлапца, хто жадаў, хто хацеў...
Усе студні зьмялелі, аж Нёман зьмялеў,
Перасохлі і рэкі, і балоты ўсё,
Толькі-ж сьпіць сабе соладка наш Аляксей!

* * *

Паклікалі ў хату аж сто сілачоў,
Сотню музыкаў ды сто трубачоў.
Музыкі-малойцы як дружна зайгралі,
Аж струны парвалі, смычкі паламалі.
Сто трубачоў як пачалі трубіць,
Як пачалі трубіць, Аляксея будзіць,
А сілачы як пачалі скакаць,—
Як пачалі скакаць ды гіры шпурляць,—
Нават дом, як асіна, стаў страшна дрыжаць...
Але наш Аляксей і ня думаў ўставаць...

* * *

Памчаліся часьці пажарных з вадою

Паехаў іх старшы з даўгой барадою,

Пашлі адпачываць у цырк сілачы,

Зьбеглі за імі усе трубачы,

З маршам пашла, разумеецца,

Адважная рота чырвонаармейцаў.

Мама падышла да Аляксея ранічкай:

„Хочаш, Аляксейка, мяккага абаранчка?“

Як прачнуўся Аляксей,

Як устрапянуўся Аляксей,

Дык калі крыкне Аляксей

За ўсіх мацней

Ды галасьней:

„Давай!“

А. Якімовіч.

(з расійскае мовы).

* * *

Паклікалі роту чырвонаармейцаў.

„Заўсёды гатовы мы, разумеецца!“—

Адказалі чырвонаармейцы.

Ля хаты паставілі сотню гармат,

У кожную з іх улажылі снарад,

З гарматаў стралялі аж пот выступаў.

А наш Аляксей усё спаў ды спаў.

ПАРТРЭТ

Апавяданьне
СЫМОНА БАРАНАВА

Ленін у трохгадовым узросьце.

ПЕРАДА мною ляжыць партрэт. Мой бацька толькі што яго прынёс. Ішоў з фабрыкі і купіў яго ў таго, што прадае кніжкі.

Канешне, вы ніхто ня ведаеце, які гэта партрэт? Але я зараз скажу. Гэта—дарагі партрэт. Я нядаўна пачаў яго ведаць. Я быў яшчэ малым, таму і нядаўна пачаў яго ведаць. І цяпер я, унь, як добра ведаю! Нам апавядаў у школе наш настаўнік пра гэты партрэт.

О, настаўнік шмат і вельмі доўга апавядаў пра гэтага чалавека, што на партрэце!

Гэты партрэт ёсьць у нашай школе. Але там большы, куды большы за гэты, што купіў мой бацька. Там ён у цяжкіх такіх рамках. За шклом.

І я, канешне, таксама паклапачуся, каб асадзіць у рамкі і каб зашкліць мой гэты, найдарагі партрэт!

Я ўглядаюся ў гэты партрэт і разважаю сам сабе:

— Гэты чалавек з'арганізаваў людзей,—так казаў наш настаўнік. — Гэты чалавек павёў за сабою людзей для вызваленьня іх з векавечных путаў капіталу. Усім бедным хочацца, каб лепей жыць, — казаў настаўнік далей, — і гэты чалавек зрабіў пачатак лепшаму жыцьцю бедных людзей. Гэтага чалавека ніколі не забудуць працоўныя ўсяго сьвету. Ён паказаў ім (тым, хто працуе) вольную дарогу. Ён быў іх правадыром.

— Дык дзіва, што я буду любіць гэты партрэт! Гэты дарагі такі партрэт! У майго бацькі таксама-ж нічога такоўскага з багацьця няма. Бацька мой працуе на заводзе, ці ня толькі атрымаў учора палучку. Бо ён купіў і прынёс учора абганяных круп, купіў цукру і яшчэ там нечага. А сёньня купіў партрэт. Дык мне здаецца, што таварыш Ленін,—каб жыў быў—любіў-бы і майго бацьку

і ўсіх нас. Ён ня выкінуў-бы нас тады з таго гурту людзей, якіх вёў 12 год таму назад для канчатковага вызваленьня іх з векавечных путаў капіталу, з бяспраўнасьці, з няволі.

— Добры мой, прыгожы мой партрэт!

* * *

Калі я яшчэ ўглядаюся цяпер у твар Леніна, дык да чаго гэты твар робіцца мне дарагім, да чаго мілым тварам.

Я гляджу на яго няміргаючымі маімі вачыма. Я гляджу і мае вусны шэпчуць самі па сабе:

Мой ты Ленін,
Як я цябе люблю
Моцна, моцна,
Калі я падрасту,
Я ў тваю партыю ўступлю.

І калі я яшчэ і яшчэ ўглядаюся ў партрэт Леніна, мне нават, і нават унь як—ня то што, а дарагім робіцца яго, Ленінаў, гальштук, гэты яго ланцужок ад гадзіньніка, гэтыя два гузікі, што відаць на гамзэльцы, плеценае крэсла, на якім ён сядзіць, яго вожыкава бародка...

— Мілы Ленін, мой Ленін!

— Калі я вырасту, я канешне што ўступлю ў тваю партыю,— кажу я, гледзячы на партрэт. Усёроўна ўступлю! Я буду комуністым, як мой бацька. Я буду рабіць усё тое, што ты пакінуў у сваіх заветах.

Я цяпер бяру са стала мой партрэт. Асьцярожна паднімаю і прыкладаю да сьцяны. Па рагох партрэта я заціскаю маім вялікім пальцам прыколкі і так, каб не папсаваць у партрэце ражкоў.

— Дзядзькі Міхася папрашу зрабіць асадку, — вырашаю я, — яму-ж гэта ня цяжка. Ён-жа цёнгле сярод стружак...

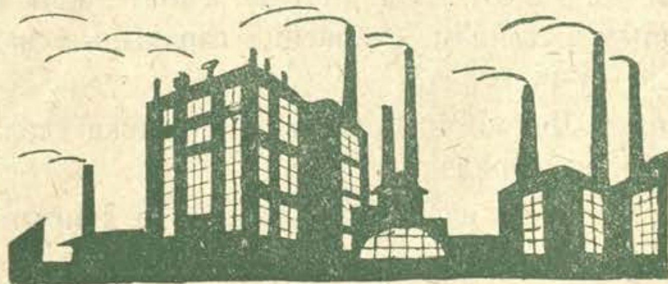

Л. ЧАРНЯЎСКАЯ

ГАЛЬКА

На-ж табе цукерку, калі ты ўжо ўсё разумееш.

СЕЕЦЦА з хмары дробны дожджык. Намякла зямля. Галька сядзіць ля вакна і глядзіць на мокрую дарогу, на шэрае неба. Нудна Гальцы. Раптам саскочыла яна босымі ножкамі з лавы на падлогу.

І просіць большую сястру:

— Ганначка, здымі ты мой каптанік.

Сама Галька ня можа дастаць сваю вопратку. Цьвік высока ўбіты ў сьцяну.

— Куды цябе гоніць такім надвор'ем?—стрымлівае Гальку матка.

— Да Лукашонкаў пайду. Іхны Іван з гораду прыехаў. Бачыла ў вакно: паехалі калёсы на двор.

— І табе туды трэба? Госьць на парог, а ты за ім сьледам. Каб падумалі, што ты па цукерку прыбегла...—упікае ёй старэйшая сястра.

— А вось пайду. Што мне ўсё з вамі сядзець. Іван з гораду прыехаў, цікава...

Потым дадае:

— А калі цукерку дасьць, дык зьем.

— Ідзі сабе,—дазваляе матка.—Ты-ж у нас самая разумная,—кажа яна з усьмешкаю.

Гальцы шэсьць гадоў. Яна лічыць сябе зусім вялікай, усё робіць з сур'ёзным выглядам, стараецца гаварыць і нават сьмяяцца тоўстым голасам: гу-гу-гу!

Прышла яна ў Лукашонкаву хату і ціханька стала ў куточку, ля печы. Глядзіць на гарадзкога госьця.

А госьць, глянуўшы на Гальку, пазнаў яе і прывітаўся:

— Галька прышла? Ну, як жывеш, гадуешся?

Галька сьмялей падступае з свайго кутка.

— Добра жыву,—кажа яна ціханька. Хоча і ня ведае, што-б такое расказаць новаму чалавеку.

— А мама ўчора з татам сварылася, што апошнюю дойную карову прадаў. Дык тата ўгневаўся і кінуўся біцца,—пачала яна гаварыць.

— А ты бараніла маму?

— Не, мама пачала апранацца, кажа: пайду ў сельсавет, ня маеш права біцца. Дык тата спужаўся...

— Цяпер няма права біцца,—упэўнівае ўсіх Галька.

— Правільна!—кажа госьць.—На-ж табе цукерку, калі ты ўжо ўсё разумееш.

Галька бярэ цукерку і адыходзіць забаўляць малога Лукашоначка, які дагэтуль спаў, а цяпер закрахтаў у сваёй люльцы.

Малы сагнуўся ў кручок, дужыцца падняцца ды сесьці. Галька дае яму свой палец. Ён сьціскае ў кулачок Гальчын палец, падымаецца, падымаецца ды назад валіцца.

Галька забаўляе малога ды настаўляе вушы: пільна слухае, аб чым гамоняць у хаце.

Нагуляўшыся ў суседзяў, ідзе яна дамоў. А дождж, тымчасам, расхадзіўся не на жарт. Аж цурчыць са стрэх. Пакуль перабегла Галька праз вуліцу, уся хустачка на галаве зрабілася мокрай.

— Ну што ты там чула?—чапае яе маці.

Галька абтрасаецца ад дажджу.

— Усё чула. Казаў дзядзька Іван, што трэба, каб у колектыў ішлі.

— Які калятыў?—жартуе, нібы не разумее маці.

— Колектыў, кажу—гневаецца Галька.—Вялікая, а гаворыш, як малая. Казаў дзядзька: разам вам усім трэба сабрацца ў колектыў,—вымавіла старанна Галька,—трэба ісьці. А то век хлеба

І маці нахіналася разам з дачкою над кніжкай.

досыць ня будзеце мець на лядаштым вузенькім загончыку. Нічога радзіць ня хоча, казаў ён, калі зямлі добра не ўрабіць. А без такіх машын, пра якія казаў ён, нельга добра і ўрабіць зямлю.

— Гэта-ж праўда, дачушка, што жывём мы неяк ня так, як трэба. Але дзе нам дастаць тых машын?—ціхім голасам выказала свае думкі маці.

А Галька ўсё расказвала:

— Машыны ў нас будуць, калі колектыў будзе. Дадушы, мама, казаў,—ёсьць такая машына, што без каня ідзе і ўсё рабіць умее: і араць і малаціць.

— Гэта трактар,—падала голас большая сястра.—Мы ў школе чыталі. І ў кніжцы намалёвана. Едзе такая машыніна, а чалавек на ёй сьпераду сядзіць і кіруе.

— Трактар?—стараецца затрымаць у памяці гэтае слова Галька.

— Машына такая, стукоча-грукоча так: вух-вух-вух-вух, казаў дзядзька.

І выставіўшы грудзі наперад, вухаючы, паплыла Галька па хаце.

Потым ласкавенька папрасіла сястру:

— Ганначка, пакажы ты мне ў кніжцы тую машыну.

Доўга разглядала Галька малюнак, дзе ўздымае трактар цаліну плугамі.

І маці нахіналася разам з дачкой над кніжкай, і гэта, ня зусім для іх зразумелая, машына зрабілася блізкім, сваім, пільна патрэбным.

ЧАРГОВЫ НУМАР ЧАСОПІСІ — БУДЗЕ РАЗАСЛАНЫ — ПАДПІШЧЫКАМ 20 ЛІСТАПАДА.

АХВОТНІК ДА МЁДУ.

Ідзе па мёд.

Чэрпае.

Зачэрпаў...

ВЯЛІКАЕ БУДАЎНІЦТВА

Пасьля вайны з белапалякамі Беларусь борзда пачала залечваць свае раны, якія прынесла ёй вайна. Дзяржава рабочых і сялян усе свае сілы аддае на тое, каб пабудаваць многа фабрык, школ, дамоў і ўсяго, што ўзбагачае краіну і паляпшае жыцьцё працоўных.

Кожны год у гарадох, мястэчках, вёсках вырастаюць усё новыя і новыя муры. Мільёны рублёў грошай траціцца дзяржавай кожны год на будаўніцтва. Дзесяткі рабочых заняты вялікай справай: будуюць на руінах старога жыцьця новую Савецкую Беларусь.

Асабліва шырокі размах будаваньня ў сталіцы Беларусі—*Менску*. На днях упяршыню па вуліцах Менску пабеглі трамвайныя вагоны. А з год таму назад па Менску, як старая бабуля, цёгалася яшчэ „конка“. (У наступным нумары мы надрукуем асобны нарыс з малюнкамі пра Менскі трамвай).

А які-ж, ліха яму, горкі мёд!

У гэтым годзе канчаюць будаваць у Менску цэлы гарадок для вышэйшай навучальнай установы—Беларускага Дзяржаўнага Унівэрсытэту.

На пабудову яго будзе затрачана некалькі мільёнаў рублёў. Аж тры кварталы (горад падзяляецца на чатырохкутовыя пляцы-кварталы, якія абкружаны вуліцамі) займаюць прыгожыя, новенькія будынкі гарадка навукі.

Даўней, да рэволюцыі, буржуі, якія мелі ў сваіх руках усе грошы і ўладу, будавалі такія дамы для сваіх асабістых патрэб. Цяпер кожная капейка дзяржавы, дзе гаспадараць рабочыя і сяляне, ідзе на агульную карысьць.

На фотографіі—будуюць унівэрсытэцкі гарадок, рабочыя носяць высока ўгару па ўсходах цэглу.

Казачка
пра сьмелага зайца Доўгія вушы, Касыя вочы, Кароткі хвост

Радзіўся ў лесе зайчык і ўсяго баяўся. Ці трэсьне дзе сучок, ці ўспырхне птушка, ці скінецца з дрэва камяк сьнегу—у зайчыка кроў зьледзянее.

Баяўся зайчык дзень, баяўся два, баяўся тыдзень, баяўся год... А потым, як вырас вялікі, абрыдла яму ўсяго палохацца.

— Нікога я не баюся!—загукаў ён на ўвесь лес.—Ані не баюся!

Сабраліся старыя зайцы, прыпаўзьлі маленькія зайчанята, прывалакліся пажылыя зайчыхі,—усе слухаюць, як хваліцца заяц Доўгія-вушы Косыя-вочы Кароткі-хвост,—слухаюць і сваім вушам ня вераць. Яшчэ ніколі гэтага ня было, каб заяц нікога не баяўся.

— Гэй, ты, Косае-вока, мажа ты і воўка не баішся?

— І воўка не баюся, і лісіцы, і мядзьведзя,—нікога не баюся!

Гэта ўжо было сьмешна. Хукнулі маладзенькія зайчаняткі ў свае пярэднія лапкі, засьмяяліся добрыя бабулі-зайчыхі, нават пажылыя зайцы ўсьміхнуліся, успомніўшы, як у лапах у лісіцы пішчалі, бывала, або ўспомніўшы воўчыя зубы.

— Вельмі сьмешны заяц!

— Ох, які ён сьмешны!..

І ўсім стала весела. Пачалі куляцца, бегаць, скакаць, нібы падурнелі ўсе.

— Ды што тут доўга разважаць!—закрычаў заяц, які ўжо зусім асьмялеў.—Калі мне пападзецца воўк, дык я яго і сам зьем...

— Ох, які сьмешны заяц! Ох, які ён дурны заяц!

Крычаць зайцы пра воўка, а ён тыц сюды, як запрошаны.

Хадзіў ён па лесе па сваіх воўчых справах, выгаладаўся і толькі падумаў: „як добра было-б паласавацца зайчыкам!“ – як чуе, недзе блізка зайцы крычаць і яго, шэрага воўка, успамінаюць. Зараз-жа ён спыніўся, панюхаў паветра і пачаў падкрадацца да іх.

Зусім блізка падпоўз воўк да зайцоў. Чуе, што зайцы сьмяюцца з яго, а больш за ўсіх сьмяецца забіяка заяц Косыя-вочы Доўгіявушы Кароткі-хвост.

— Ага, браток, пачакай-жа трошкі, цябе-ж я і зьем!—падумаў воўк і пачаў разглядаць, каторы гэта заяц так храбрыцца.

А зайцы нічога ня бачаць і ня чуюць: ім усё весялей робіцца.

Скончылася на тым, што забіяцкі заяц вылез на пяньчук, сеў на заднія лапкі і кажа:

— Слухайце вы, трусы! Слухайце і глядзеце на мяне. Вось я вам пакажу адну штуку... я...я...я...

Тут язык у сьмелага зайца як адмёрз: заяц убачыў воўка, які вызьвярыўся проста на яго. Другія зайцы ня бачылі, а ён бачыў і баяўся дыхнуць.

А потым сталася нешта нязвычайнае. Заяцзабіяка падскочыў уверх, як мячык, і, з перапалоху, упаў проста на шырокі воўчы лоб, пракаціўся па воўчай сьпіне, перакуліўся яшчэ раз у паветры і потым, колькі духу хапіла, памчаўся, нібы хацеў вылузацца з сваёй шкуры.

Доўга бег бедны зайчык, аж пакуль ня выбіўся з сілы.

Яму здавалася, што воўк яшчэ ляціць за ім сьледам і вось-вось схопіць яго сваімі зубамі.

Зусім выбіўся з сілы, бедненькі, заплюшчыў вочы і, як мёртвы, кінуўся пад кусьцік.

А воўк тым часам бег у другі бок. Калі заяц упаў на воўка, яму здалося, што хтосьці стрэліў яму ў лоб. І воўк уцёк.

Доўга не маглі апамятавацца ўсе зайцы. Хто ўцёк у кусьцік, хто схаваўся за пянёк, хто залез у ямку.

Нарэшце ўсім надакучыла хавацца і пачалі патрошку выглядаць, хто быў сьмялейшы.

— Ну, і здорава напалохаў воўка наш заяц!—згадзіліся ўсе.— Калі-б ня ён, дык сьмерць-бы ўсім нам на месцы. Але дзе-ж ён, наш сьмяляка заяц?

Пачалі шукаць.

Хадзілі, хадзілі, няма нідзе сьмелага зайца.

— Ці ня зьеў яго, часамі, другі воўк?

А потым такі знайшлі: ляжыць сьмелы заяц пад кусьцікам, ледзь дыхае пасьля перапалоху.

— Маладзец, Касавокі!—закрычалі ўсе зайцы ў адзін голас.— Ну, і Касавокі-ж!.. Здорава-ж ты напалохаў старога воўка! Дзякуем, браток! А мы думалі, што ты дарэмна хвалішся!

Сьмелы заяц адразу падхрабрыўся. Вылез з свае ямкі, сьцярухнуўся, прыжмурыў вочы і сказаў:

— А вы як думалі! Эх, вы, трусы!..

З гэтага дня сьмелы заяц пачаў і сам верыць, што ён такі і сапраўды нікога не баіцца.

НЯНЬКА

Па А. Чэхаву.

А Жэньцы, ой, як хочацца спаць...

НОЧ. Малая дзяўчынка-нянька калыша калыску і паціху мармыча:

„Люлі-люлі-люлі,
Усе коцікі паснулі...“

У хаце духата. Пахне капустай ды скурамі. Супраць кута гарыць лямпа. Праз усю хату працягнута вяроўка, на якой вісяць розныя пялёнкі, мокрыя анучы...

Дзіця ў калысцы плача. Яно ўжо даўно асіпла ад крыку, але ўсё плача і няма-ведама калі перастане.

А няньцы Жэньцы, ой, як хочацца спаць. Ужо каторую ночку на волас не скархнула дзяўча. Усё няньчыць крыклівае дзіцянё.

„Люлі-люлі-люлі,
Прыляцелі куры,
Селі на варотах,
У чырвоных ботах...“

У хаце ўсё сьцішэла. Толькі пад прыпечкам цырыкае цвыркунчык, ды за дашчанаю сьцяною храпе гаспадар-шавец і яго чаляднік, Апанас... Калыска жаласна рыпае, сама Жэнька мармыча—і ўсё гэта зьліваецца ў такую ціхую прыемную музыку, якую так соладка слухаеш, калі звычайна кладзешся ў пасьцель. Але для Жэнькі гэта музыка горш за ўсялякую лаянку... Такі спакойны вячэрні час няміласэрна наганяе сон. А ці-ж можна заснуць Жэньцы? О, не! Тады скалечаць яе злыя гаспадары, выганяць у чыстае поле. А дзе падзецца сіраце? Матка Жэнькі сама сябе ледзь жывіць. Бацькі няма. Прыходзіцца малой працаваць і цярпець у чужых людзей.

Цені ад лямпы і мокрых ануч мітусяцца. Жэньцы здаецца, што гэта ня цені, а цэлыя хмары. Гэтыя хмары даганяюць адна другую, лётаюць па небе і крычаць, як дзіця. Але вось дзьмухануў вецер і ўсе хмары рассыпаліся. Заместа іх, Жэнька ўбачыла шырокую дарогу, на якой роўна

ЗДАРЭНЬНЕ З ПІОНЭРАМ У АФРЫЦЫ.

(Жарт).

Нехта без галавы ў сьветлым адзеньні ўначы даганяе піонэра...

(Далей глядзі на адвароце).

па пояс гразі. А на дарозе процьма людзей, вазоў, жывёлы. Раптам усё гэта падае ў рэдкую гразь.

— „Навошта?“ — пытае Жэнька.— „Спаць, спаць!“ — кажуць усе.

І яны сьпяць моцна, соладка. А на тэлеграфных слупох крычаць бязупынку вароны і сарокі, як дзіцянё ў калысцы, і стараюцца пабудзіць усіх. Ад іх крыку прахапілася і Жэнька. Яна борзда моргае вочкамі і сьпявае:

„Пашоў коцік у лясок,
Злавіў рыбку за хвасток...“

Вочы зноў плюшчацца, і зноў усплываюць перад вачыма новыя малюнкі. Успамінаецца, як прышла маці з бальніцы і сказала:

— Раненька сёньня сканаў, пакойнічак... Кажуць дактары, позна агледзеліся, трэба было раней. А так памёр бацька...

З такой крыўды ідзе Жэнька ў лес і там горка плача. Але вось нехта падбягае да яе, б‘е ў патыліцу так, што яна моцна стукаецца галавою аб елку. Яна расплюшчвае вочы і бачыць перад сабою гаспадарашаўца.

— Ты што-ж гэта, недавярак?— кажа ён.—Дзіця плача, а ты сьпіш?

Ён моцна трасе яе за вуха, а яна цярпіць і мармыча сваю песьню.

Але толькі адышоўся гаспадар, сон зноў узяў верх. Зноў тая-ж дарога, людзі, усе моцна і соладка сьпяць. Жэньцы таксама вельмі-ж хочацца легчы, але матка яе, Паладзя, ідзе поруч і падганяе дачку. Абое яны жабруюць.

— Падайце бедным, калі ласка!— просіць матка ў людзей.

— Падай сюды дзіця!— адказвае ёй нечый знаёмы голас.

Піонэр ніколі ня бачыў яшчэ такіх людзей...

Такі дзіўны чалавек дасьмерці напалохаў нашага піонэра.

І што-ж-вы думалі: безгаловы чалавек—негрыцянскі піонэр! Чорная яго галава зьлілася з цеменьню ночы

— Падай сюды дзіця!—зноў крычыць той-жа голас, ужо моцна і сярдзіта—сьпіш, нягодніца?

Жэнька прачынаецца і адразу бачыць, што такое сталася. Гэта гаспадыня ўстала і прышла карміць дзіця.

За вокнамі ўжо сінееца неба. Скора разьвідніцца.

— Вазьмі!—кажа гаспадыня, зашпільваючы на грудзях сарочку.— Плача, бо, мусіць, ураклі дзіця... дадае яна і ідзе спаць.

Жэнька бярэ дзіця, кладзе ў калыску і зноў пачынае калыхаць. Цені ад лахманоў зьнікаюць, бо ўжо віднее, і цяпер няма чаму лезьці ў галаву і туманіць думкі. А спаць хочацца ўсё так-жа. Жэнька чэрпае конаўку вады і прамывае кожную хвілінку вочы.

— Жэнька, запалі ў печы!—чуваць праз дзьверы голас гаспадара.

Значыць ужо дзень і пара брацца за работу. Жэнька пакідае калыску і бяжыць па дровы. Яна рада. Цяпер, калі бегаеш, ня так хочацца спаць. Яна адчувае, што цела яе выпростваецца і праясьняюцца думкі.

— Жэнька, пастаў самавар!—крычыць гаспадыня.

Але толькі яна сабралася чысьціць самавар, як чуе ўжо новы загад.

— Жэнька, пачысьці галёшы!

Яна садзіцца на падлогу, чысьціць галёшу і думае, што вось добра было-б усадзіць галаву ў вялікую галёшу і падрамаць усмак... І раптам галёша пухне, шырыцца. Жэнька выпускае з рук шчотку. Але зараз-жа да яе варочаецца памяць і яна трасе галавой, разьдзірае вочы і стараецца глядзець так, каб прадметы не варушыліся ў яе вачох.

— Жэнька, памый усходкі, а то ад заказчыкаў брыдка!

Жэнька мые ўсходкі, прыбірае хату, потым паліць у другой печцы і бяжыць у краму.

Яна расплюшчвае вочы і бачыць перад сабою гаспадара-шаўца.

Работы многа, няма ніводнай хвілінкі вольнай. І гэтак кожны дзень, бяз сну, без адпачынку пакутуе бедная сірата Жэнька. Бязьлітасны гаспадар ня мае сэрца да чужога дзіцяці.

А. Якімовіч.

(з расійскае мовы).

АД РЭДАКЦЫІ

Ніхто з гаспадароў-наймальнікаў ня мае права прымушаць працаваць дзяцей цераз сілу. Савецкая ўлада выдала такі закон, які забараняе гаспадаром зьдзеквацца з батрачат і няняк. Гаспадар, які не зважае на закон, не абыходзіцца з нянькай як належыць па закону, павінен быць пакараны. Аб такім гаспадары трэба пісаць нам у рэдакцыю.

КАЗКА пра каменны вугаль

Малюнкі А. ТЫЧЫНЫ.

Глыбока ў зямлі, ў цеснай яме ляжыць чалавек.

НАПРАЦАВАЛІСЯ дзеці за цалюткі дзень. Увечары паселі ціханька ў хаце ля цёткі Веры і папрасілі яе расказаць казку.

У хаце было цёпла, а на дварэ вялікі мароз быў, зіма ўжо прышла.

— Ну, дзеткі, слухайце ўважна, я раскажу вам цікавую казку.

„Глыбока ў зямлі, у цеснай яме ляжыць чалавек. Уся яма чорная, замазаная вугольлем. У руках у яго гостры молат. Гэтым молатам чалавек адламлівае цьвёрды, як камень, бліскучы вугаль. Страшна тут! Няма сьвятла, цесна, мала паветра, духата, аж пот аблівае ўсё цела.

Што-ж гэта за чалавек такі? Што ён робіць? Гэта рабочы-шахцёр. Ён здабывае каменны вугаль, каб ім людзі маглі ацяпляць свае будынкі, паліць яго ў паравозах, на заводах.

Без каменнага вугалю наша краіна не магла-б жыць. Не працавалі-б заводы, не хадзілі-б цягнікі, не працавалі-б млыны, электрычныя станцыі, трамваі, параходы.

Адкуль-жа ўзяўся пад зямлёю каменны вугаль?

Даўно калісьці, на зямлі расьлі лясы вялікія і густыя.

Няпрыветнымі і хмурнымі былі тады лясы-волаты: ні кветак, ні птушак, ні казюлек, ні зьвяроў у лесе ня было. Тады было вельмі цёпла на зямлі.

Зямлю часта затапляла мора і лес той гніў пад вадою. З гісторыі зямлі вядома, што суша і мора часта мяняліся месцамі: то мора наступае на сушу, то суша на мора. Пэўна-ж гэта рабілася не на вачох людзей. Для гэтага патрэбны дзесяткі і сотні тысяч гадоў.

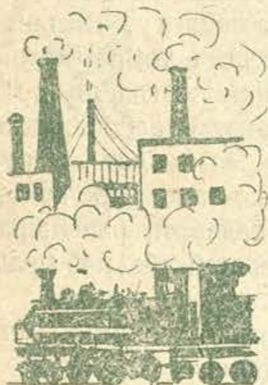

Без каменнага вугалю не працавалі-б заводы, не хадзілі-б цягнікі, параходы.

Доўга-доўга гнілі дрэвы і расьліны пад морскай вадой. Яны заплылі гразёю, пяском, глінаю, рознымі морскімі жывёламі. Так праходзілі тысячы гадоў, пакуль мора не зацягнулася зямлёю нагэтулькі, што вада прымушана была сыйсьці з свайго месца, пакінуўшы пасьля сябе сухую зямлю. Там, дзе раней было мора, стала суха; мора-ж цяпер адлілося ў больш нізкую мясцовасьць.

Дрэвы перагнілі і зрабіліся цьвёрдымі, бо зьверху на іх ціснула зямля. Гэтыя перагніўшыя, сьціснутыя дрэвы і стварылі каменны вугаль.

Людзі, калі даведаліся пра вугаль, пачалі здабываць яго з зямлі. Пачалі спачатку капаць глыбокія ямы-студні. Гэтыя ямы завуцца шахтамі. На невялікім кавалку зямлі (некалькі дзесяцін) робяць шмат такіх шахтаў. А між шахтамі, глыбока пад зямлёй, капаюць калідоры ў розныя бакі. Калі шахта гатова, туды спускаюцца рабочыя.

Спусьціцца рабочы ў шахту, а яго там усяго вада запырскае, як дождж. Гэта падзямельная вада. Яе ўвесь час выпампоўваюць спэцыяльнымі машынамі. Калі-б не выпампоўвалі вады, дык яна затапіла-б усю шахту. Рабочыя, якія выпампоўваюць ваду, увесь час стаяць у вадзе ды брудзе. Рабочыя адзяюць такую вопратку, праз якую вада ня можа прасачыцца.

Цяжка даводзіцца і тым рабочым, што забіраюць гатовы вугаль ды звозяць на ваганетках да шахтаў, адкуль ён падымаецца наверх.

Цяжкая шахцёрская работа. А колькі дабра робіць шахцёр для ўсяе краіны!

Н. Іванчэнка.

(з украінскае мовы).

Расьлі лясы вялікія і густыя.

Калі шахта гатова, туды спускаюцца рабочыя.

Зосіна кніжка

Апавяданьне А. ЦІТАВАЙ

Маленькай Зосі восьмы год. Яна ў сям'і ня лічыцца маленькай дзяўчынкай, бо ўжо дапамагае матцы няньчыць свайго брата Рыгорку, калі маці ідзе на работу.

У Зосі ёсьць і старэйшы брат, Андрэй, які вучыцца ў школе. У Андрэя ёсьць кніжкі. Здаецца разглядала-б і разглядала-б іх Зося. Там такія прыгожыя малюнкі! Нават і ўсе зьвяры ёсьць. Ёй нядаўна паказваў Андрэй на малюнку і тыгру, і насарога, і львіцу з ільвянятамі і шмат іншых зьвяроў.

Але Андрэй не дае доўга разглядаць Зосі кніжкі.

— Ты яшчэ літар ня ведаеш, чытаць ня ўмееш, толькі кніжку мне падзярэш. Будзеш у школу хадзіць—будзе і ў цябе свая кніжка,— кажа Андрэй.

— А ці цяжка чытаць навучыцца? —пытаецца Зося.

— Пойдзеш у школу—убачыш, ці цяжка,—адказвае Андрэй.

— Ты навучы мяне чытаць,— просіць Зося.

— Пачакай, Зося, скора і ты будзеш кніжкі чытаць.

І Зося пачала чакаць. Кожны дзень яна чакала брата і глядзела яму ў вочы, а калі-небудзь і пыталася:

— Ну, Андрэй, можа сёньня?

І аж сумна станавілася, калі Андрэй казаў: „Пачакай, пачакай, яшчэ кніжка твая ня прыехала“.

— Адкуль-жа мая кніжка павінна прыехаць?—думае Зося.—І якая яна будзе?

Нават і ў сьне бачыла Зося сваю кніжачку. Яна здавалася ёй прыгожай, з малюнкамі, з разборчывымі вялікімі літарамі. І яна, Зося, ужо ўмее чытаць. Прачнецца Зося і шкода ёй, што яна прачнулася і што ў яе няма кніжачкі.

Вось аднаго разу вязе Зося па вуліцы ў калясцы свайго брата Ягорку і бачыць, што са школы бягуць вучні. Да яе падбягае Андрэй і кажа:

— Ну, Зоська, кніжка твая прыехала з самага Менску. Хадзем у хату—пакажу.

У хаце Андрэй паклаў кніжкі на стол, дастаў паміж іх прыгожанькую кніжачку і дае Зосьцы:

— На, Зоська, вось твая кніжачка. Цяпер ты хутка навучышся чытаць і яшчэ больш палюбіш кніжкі. Бачыш на ёй напісана **„Іскры Ільліча“**. Сёньня я табе пачытаю яе, а потым пачну вучыць цябе чытаць. А на тую зіму добра табе будзе вучыцца ў школе, бо ты шмат чаго будзеш ведаць з сваёй кніжкі. Я табе выпісаў з Менску гэтую дзіцячую часопісь на цэлы год. Чытай толькі, Зося, вучыся!

Ой, як рада была Зося!

Хітрыя майстры

Макар Сьвірэпы

У цесьляра Стружкіна сабраліся госьці. Усе—сябры яго, майстры.

Пасядзелі, пагаманілі, а потым давай спрачацца, чыя работа больш важная і мудрэйшая?

І тут спрэчкам канца ня было відаць. Спрачаліся, спрачаліся—і ўсё бяз толку. Гаспадару брыдка стала, што госьці яго пачалі ўжо нават лаяцца,—ён і кажа:

— Вось што, мужчыны, няхай кожны з свайго рамясла выдумае такую загадку, каб другія не адгадалі. Чые загадкі труднейшыя, у таго і работа мудрэйшая.

Загадка цесьляра Стружкіна.

— У мяне ёсьць дошка. У ёй выразаны тры дзіркі: адна круглая, другая крыжам, а трэцяя чатырохкантовая.

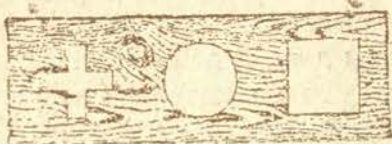

Як зрабіць такую затычку, каб яна ўвайшла у гэтыя тры дзіркі?

Загадка работніцы Вяроўкінай.

— Працавалі мы з сяброўкай на фабрыцы, якая выробляе вяроўкі.

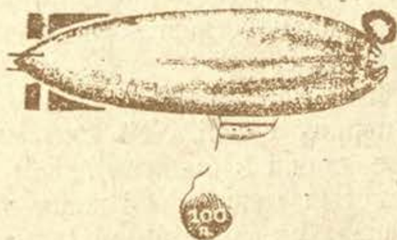

Сяброўка кажа:

— Вось калі-б гэта ўзьняцца ўверх на самалёце ці дырыжаблі ды адтуль вяроўку ўніз спускаць,—ці магла-б наша фабрыка зрабіць такую вяроўку, каб яе можна было спусьціць уніз з вышыні сямі кілёмэтраў?

Тут і майстар наш умяшаўся:

— Яно такую вяроўку можна зрабіць, але з такой вышыні на зямлю ня спусьціш.

— Чаму не?

Загадка сьлёсара Напілка.

— Жылі мы аднаго разу ўтраіх у аднэй кватэры: я і два мае сябры. Дома мы рэдка калі сядзелі. Так што кватэра на замку была—тры-

ма замкамі замыкалася. У кожнага быў свой замок і свой ключ. Прыходзілі мы дахаты ў розны час.

Вось і адгадайце, як кожны з нас пападаў у хату, не чакаючы другіх сяброў?

Загадка каваля Сталёвага.

— Прынёс мне дырэктар заводу пяць ланцугоў, па тры колцы ў кожным, і кажа:

— Злучэце іх у адзін ланцуг.

Добра, злучыць лёгка. Трэба чатыры колцы раскаваць і зноў по-

тым злучыць іх. Гэтак мог-бы ўсякі каваль зрабіць. Ну, а я адразу скеміў, што можна і менш колцаў раскаваць. Але колькі-ж?

(Адгадкі глядзі ў чарговым нумары).

ЗДАРЭНЬНЕ З БОЙ-СКАЎТАМ.

Па гэтых шасьці малюнках злажэце самі апавяданьне.

ШТО ПІША АНГЕЛЬСКІ ПІОНЭР

НЯДАЎНА ў Англіі праводзіўся зьезд дзіцячых фашысцкіх*) організацый усяго сьвету. З прычыны гэтакага зьезду, у Лёнданскім саборы адбылося набажэнства.

Я і мой таварыш, Джэры Браўн, былі раней таксама бой-скаўтамі (так называецца дзіцячая фашысцкая організацыя). Тады мы ня ведалі яшчэ, хто такія бой-скаўты?

Захацелася нам паглядзець, як фашысцкія дзеці праводзяць свой зьезд. Мы адзелі форму бой-скаўтаў, якая яшчэ захавалася ў нас. І цяпер ніхто не пазнаў-бы, што мы—чырвоныя піонэры.

Тысяча шэсьцьсот бой-скаўтаў з сваімі сьцягамі ішлі ў сабор. Трэба праўду сказаць, што паход гэты быў праведзены па ўсіх правілах, было на што паглядзець.

— Я цяпер ведаю,—кажа мой таварыш,—чаму гэта дзеці некаторых рабочых становяцца бой-скаўтамі. Іх організацыя ўмее наладзіць ўсё так прывабна, што гэтым яны заманьваюць нашых дзяцей да сябе. Паглядзі, які радасны твар у таго маленькага негра. Ен, мабыць, забыўся, што ў Амэрыцы фашыстыя абыходзяцца з яго братамі, як з сабакамі...

Калі атрады праходзілі блізка ля нас, я кіўнуў Джэры, і мы ўвайшлі ў рады маршыруючых. Тоўсты правадыр бой-скаўтаў, убачыўшы гэта, толькі ўсьміхнуўся. Я больш уважліва прыгледзеўся да яго і пазнаў, што гэта—паліцэйскі; той самы паліцэйскі, які 1-га мая гумавай палкай разганяў дэмонстрацыю рабочых і крычаў:

— Прэч з вуліцы! Разыдзіся!

Мы ўвашлі ў царкву і селі. Усё ўжо было гатова. Наперадзе стаялі з сьцягамі. Там-жа сядзелі багата адзетыя мужчыны і жанчыны. Пасьля я ўжо даведаўся, што сярод іх была дачка ангельскага караля і дачка генэрала. Гэты генэрал—правадыр бой-скаўтаў.

*) Організацыя дзяцей буржуазіі.

Наперад вышаў той генэрал, правадыр бой-скаўтаў, і сказаў прамову. Я добра памятаю, што ён сказаў.

— Паважайце ўсіх людзей,—казала гэта старая лісіца,—любеце братоў, бойцеся бога і паважайце караля.

Вось што ён сказаў.

Пасьля генэрала гаварыў Норыс, настаяцель сабора. Духоўнік Норыс яшчэ больш нагаварыў усялякай боскай чапухі.

— Гэтыя сьцены,—казаў ён,—бачылі ўжо шмат раскошных, багатых набажэнстваў. Тут каранаваліся каралі. Але-ж такое набажэнства, як сёньня, ніколі яшчэ не адпраўлялася. Сёньня тут сабраліся для пакланеньня ўсемагутнаму богу будучыя дзеячы сьвету...

— Для пакланеньня ўсемагутнаму капіталу,—сказаў Джэры, бліснуўшы вачыма.

— Мы яшчэ паглядзім, ці будуць яны дзеячамі фабрык і заводаў, —адказаў я досыць моцна.

Нас пачулі. Адзін бой-скаўт, які сядзеў за намі, запісаў наш атрад і сказаў, каб мы адтуль выбраліся. Мы пашлі, але-ж, ідучы, не маглі ўстрымацца ад сьмеху.

„Няхай пашукае наш атрад“, падумаў я. „Ён ужо даўно раскідаўся і большая частка яго членаў сталі піонэрамі“.

На вуліцы мы спыніліся. Неўзабаве пачуліся з сабору гукі аргану. Бой-скаўты пачалі строіцца па атрадах і дзяржавах: Аўстрыя, Бэльгія, Голяндыя і г. д.

Увечары чытаў я аб гэтым у аднэй буржуазнай газэце наступнае:

„У адзнаку братэрства, дзеці тых краін, якія раней ня жылі ў згодзе між сабой, ішлі разам“.

Я толькі падумаў: „Ці даўгавечнае ваша братэрства?“. Абы толькі пачалася вайна, і ўсё ваша „братэрства“ прападзе...

Мы-ж спадзяемся, што хутка прыдзе той час, калі дзеці рабочых усяго сьвету пад піонэрскім сьцягам сапраўды зьяднаюцца, як браты, для змаганьня з буржуазіяй.

Вільям Штропп.

З нямецкай пераклаў **У. Лукашэвіч.**

Чаму ападаюць лісты

Нарыс *А. ПОЛЯКА*

ПРЫШЛА восень. Мы зараз-жа пазналі яе па тых зьявах прыроды, якія бачым кожны дзень навокал сябе.

Зялёныя прыгожыя лісьцікі дрэў пачынаюць зьмяняць свой колер і памалу засьцілаць сабою зямельку.

Усе мы бачым лістапад. Усім нам знаёмы праявы лістапада. Усе мы спрабавалі растлумачыць гэту загадку прыроды.

Тлумачыў яе па-свойму, па-дзікунскаму і першабытны чалавек, які ня меў ніякай асьветы, ніякай навукі. Ён парашыў, што гэта багі так робяць. Тлумачыць гэтую зьяву так і цяперашні рэлігійны цёмны чалавек. Яго тлумачэньне мала чым адрозьніваецца ад тлумачэньня першабытнага дзікуна.

Паглядзімо, як разумее і тлумачыць зьявы прыроды ў лістападзе сьвядомы чалавек, той чалавек, які здабыў свае веды шляхам назіраньняў і досьледаў.

Спачатку і сьвядомы чалавек памыляўся. Яму здавалася, што толькі холад ёсьць галоўная прычына лістапада. Потым было заўважана, што лісты дрэў асыпаюцца нават і тады, калі восень стаіць цёплая і марозу зусім няма.

Гэта кажа нам аб тым, што ня толькі холад спрыяе ападаньню лісьцяў. Праўда, холад робіць сваю справу, але галоўнай ролі не адыгрывае.

Зараз нам вядомы такія прыклады: дрэўцы, пасаджаныя ў цёплых хатах, з набліжэньнем восені страчваюць сваё лісьцё хоць на кароткі час. Дрэву патрэбен адпачынак, усё роўна, як чалавеку і жывёле.

Вось гэты адпачынак і будзе галоўнай прычынай таго, што ўвосень ападае ліст.

У цёплых краінах растуць вечназялёныя дрэвы. Яны таксама праз некаторы час скідаюць сваё лісьцё. Пэўна-ж, гэта зьява ў розных гатунках дрэў адбываецца не адначасова. Вось дзякуючы чаму мы можам сказаць, што там растуць вечна-зялёныя дрэвы. Бо гэта адбываецца ня разам, а часткамі.

Лістапад прыносіць вялікую карысьць нашым лістовым дрэвам. Мы ведаем, што пры дапамозе лісьцяў дрэвы бяруць з паветра вільгаць. Недахват вільгаці дрэва атрымлівае з зямлі пры дапамозе карэньняў. Зімою зямля прамярзае на значную глыбіню. Пры такіх умовах карэньчыкі зімою ня маюць магчымасьці атрымліваць вільгаць з зямлі... Адсюль робіцца зразумелым, што дрэва, якое на зіму ня страціла-б лісьця, павінна было-б страціць на іх харчаваньне апошнія свае сокі і, такім чынам, зусім засохнуць.

Тут вы запытаеце:

— „А чаму-ж не засыхаюць нашы іглістыя дрэвы, якія ня скідаюць на зіму сваіх іголак-лістоў?"

Праўда, што іглістыя дрэвы не засыхаюць, але іх лісточкі пабудаваны зусім інакш, чым у лістовых дрэў.

Але калі вы параўнаеце колер іголак з елак у восень і вясной, то заўважыце вялікую розьніцу...

На падставе ўсяго вышэй выказанага мы бачым, што лістапад прыносіць вялікую карысьць нашым лістовым дрэвам. Толькі дзякуючы лістападу, дрэвы нашы не паміраюць увосень, а рыхтуюцца да зімовага адпачынку.

Гэта ёсьць прыстасаваньне дрэў для таго, каб захаваць сябе ад сьмерці.

ХТО ТАКІЯ АКЦЯБРАТЫ

(Працяг).

Усе сьцішыліся, паселі на табарэткі.

Будучы акцябронак.

Ніна пачала расказваць, хто такія акцябраты.

— Акцябраты,—казала яна,—гэта дзеці, якія ня могуць яшчэ па малалетнасьці быць піонэрамі. Гэта тыя дзеці, якія яшчэ толькі рыхтуюцца стаць добрымі піонэрамі. У групы акцябрат дзяцей прымаюць з 7 да 10 г., бо з 10 год ужо прымаюць у піонэры.

Акцябраты, як і піонэры, маюць свае *законы.* Гэта такія правілы, дзе гаворыцца, як трэба працаваць і да чаго імкнуцца.

Першы закон акцябрат такі: *акцябраты памагаюць комуністым, комсамольцам і піонэрам.*

Другі закон такі: *акцябраты імкнуцца стаць піонэрамі.*

Піонэры—зьмена комсамольцам, акцябраты—зьмена піонэрам.

Кожная зьмена рыхтуе сабе добрую зьмену: піонэры памагаюць працаваць акцябратам, комсамольцы—піонэрам, партыйцы—комсамольцам.

Але ў акцябрат ёсьць яшчэ і *звычаі.* Гэта такія правілы, якія адзначаюць, як штодня павінны трымаць сябе акцябраты, як павінны жыць.

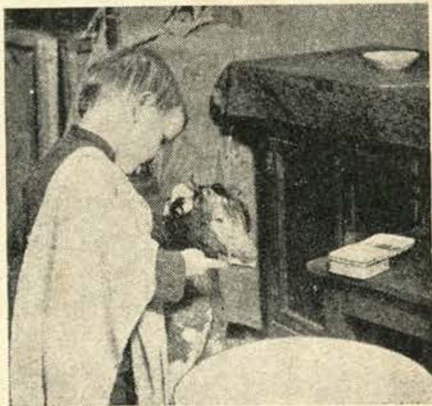

Трэба і каню свайму пачысьціць зубы.

Вось першы звычай: *акцябраты сачаць за тым, каб цела іх і адзеньне былі чыстымі.*

У брудзе заводзяцца розныя хваробы. Акцябраты-ж павінны быць здаровымі, бо якая-ж з іх будзе добрая зьмена?

Другі звычай такі: *акцябраты любяць працаваць.*

Працаваць многа трэба для таго, каб многаму навучыцца. Што-ж робяць акцябраты, над чым працуюць? Яны займаюцца гімнастыкай, чытаньнем, маляваньнем, гульнямі. Дома памагаюць у працы бацьком.

Шмат чаго робяць акцябраты,—дадала нарэшце Ніна.—Сёньня мы пагуляем у карагодчыя гульні і на гэтым скончым.

Вясёлым і радасным ішоў Адаська дахаты. Ён ужо—акцябронак!

Друк. БДВ. Зак. № 239. У ліку 2000 экз. Галоўбітбел № 123.

ЦІ ПАДПІСАУСЯ ТЫ НА „ІСКРЫ ІЛЬЛІЧА“

1. Адасіку прысьніўся такі сон: прышлі да яго „Іскры Ільліча“.·. Прышлі і заклікаюць падпісацца...

2. Адасік напалохаўся: як гэта, каб часопісь сама прышла да яго ў хату?! Выскачыў з хаты на вуліцу.

3. Але часопісь усюды даганяе. Хіба ў краме схавацца?

4. З крамы Адасік папаў проста ў кіёск.

5. Карл Маркс таксама крычыць яму: „Ці падпісаўся ты на Іскры Ільліча“.

6. Стаміўся Адасік. Сеў. Падбеглі. „Іскры Ільліча“ і трасуць яго за плечы.

7. Прачнуўся Адасік, аж гэта бацька прынёс яму— „Іскры Ільліча“, № 1.

8. Адасіку „Іскры Ільліча“ дужа спадабаліся, і ён борзда пабег сказаць аб гэтым сваім сябром.

9. Прыёмшчык падпіскі на пошце зьдзівіўся: цэлы атрад прываліў падпісацца на „Іскры Ільліча“.

Дзеці! бярэце прыклад з Адасіка і падпішэцеся на сваю часопісь.